

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه قم
دانشکده الهیات و معارف اسلامی
پایان نامه دوره کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق

عنوان:

بررسی تطبیقی احکام صید در فقه امامیه و مذاهب اربعه

استاد راهنما:

حجه الاسلام و المسلمین دکتر سید یوسف علوی وثوقی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر حمیده عبداللهی

نگارنده:

مرضیه عبدالله زاده آرانی

اسفند ۱۳۹۱

تشکر و قدردانی

ارزش های والای انسان های بزرگواری را می ستاییم که با دانسته هایشان در این راه صادقانه
همراهمان بودند. از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر علوی وثوقی که راهنمایی اینجانب را
در پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم. از خانم
دکتر عبدالهی که به عنوان مشاور با راهنمایی دلسوزانه خود مرا مورد لطف قرار داده اند کمال
تشکر را دارم.

با تقدیر از پدر و مادرم و همسرم که زحمات بسیاری را متحمل شده اند و با صبر و بردباری و
از خود گذشتگی مرا در انجام این تحقیق یاری نمودند.

چکیده

شرع مقدس اسلام برای صید شرایط و حدودی رامعین کرده است ، این شرایط در آیات قرآن و سخنان پیامبر(صل الله علیه) و ائمه معصومین(علیه السلام) آمده است. در این تحقیق در مورد حیوانات شکاری، آلات مجاز صید و شرایط آن، شرایط صید و حیوان صید شده بحث شده است؛ همچنین صید ماهی و ملخ نیز مورد بررسی قرار گرفته و در پایان هر بحث دیدگاه فقهای مذاهب اربعه نیز آمده است. اهم نتایجی که در این تحقیق آمده است عبارتند از اینکه فقهای فریقین اتفاق نظر دارند که صید سگ تعلیم دیده حلال است همچنین به نظر فقهای مذاهب غیر امامیه صید غیر سگ از جمله پلنگ و یوزپلنگ نیز حلال است، به نظر فقهای تمام مذاهب صید با جماداتی چون شمشیر و تیر نیز جایز است اما صید با معراض، سنگ، گلوله و چوب جایز نیست و همچنین صید با آلاتی مثل ناخن و دندان، از نظر امامی، حنبلی و شافعی جایز نیست، فقها در مورد شروط حیوان صید شده اتفاق نظر دارند که حیوان باید وحشی باشد، ملک غیر نباشد و هنگام رسیدن صیاد مرده باشد و نزد فقهای مذاهب امامی، حنفی و شافعی شرط است که صید نباید غائب شود در حالی که در آن حیات مستقر وجود دارد، فقهای تمام مذاهب اتفاق نظر دارند که صیاد باید مسلمان باشد و حیوان صید کننده را صیاد ارسال کرده باشد. شروطی چون تمییز و عقل صیاد و تسمیه از نظر امامیه لازم است ولی شافعی آن ها را لازم نمی داند و از نظر حنفی نیز صید کودک جایز است. تیز و برنده بودن و ریختن خون صید نیز نزد آنان به جز فقهای حنفی اتفاقی است. در این تحقیق از روش کتابخانه ای ، استفاده شده است.

واژگان کلیدی:

صید، تذکیه، سگ تعلیم دیده، صیاد، آلت صید.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ت	چکیده
۱	مقدمه
۲	تبیین موضوع
۲	اهمیت موضوع
۳	اهداف تحقیق
۳	پرسش های پژوهش
۴	فرضیات
۵	پیشینه انجام کار
۵	روش تحقیق
۶	فصل اول: آلات صید
۷	مقدمه
۷	۱-۱- صید با درندگان
۷	۱-۱-۱- دیدگاه امامیه در مورد صید با درندگان
۷	۱-۱-۱-۱- سگ تعلیم دیده
۸	۱-۱-۱-۲- درندگان تعلیم دیده غیر سگ
۱۰	۱-۱-۱-۳- نصوص معارض و رد آن

- ۱-۱-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد صید سگ و درندگان----- ۱۳
- ۱-۱-۳- اختلاف دیدگاه فقهای مذاهب در مورد صید با بعضی از انواع سگ:----- ۱۶
- ۱-۲- صید با جماد----- ۱۸
- ۱-۲-۱- دیدگاه امامیه در مورد صید با جماد----- ۱۸
- ۱-۲-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد صید با جماد ----- ۲۳
- فصل دوم: شرایط صید ----- ۳۱
- مقدمه ----- ۳۲
- ۱-۲- شرایط حیوان صید شده ----- ۳۲
- ۱-۱-۲- وحشی بودن حیوان صید شده ----- ۳۲
- ۱-۱-۱-۲- دیدگاه امامیه در مورد وحشی بودن حیوان صید شده: ----- ۳۲
- ۱-۱-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد وحشی بودن حیوان صید شده: ----- ۳۵
- ۱-۱-۲- ملک غیر نبودن حیوان صید شده: ----- ۳۸
- ۱-۲-۱-۲- دیدگاه امامیه در مورد ملک غیر نبودن حیوان صید شده ----- ۳۸
- ۱-۱-۲-۱-۲- بررسی مسائل مربوط به ملکیت از دیدگاه امامیه:----- ۳۹
- ۱-۲-۱-۲- بررسی مسائل مربوط به ملکیت از دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت: --- ۴۴
- ۱-۲-۳- مجهز به دندان و چنگال نبودن حیوان صید شده:----- ۴۷
- ۱-۲-۴- مرده بودن صید وقت رسیدن صیاد ----- ۴۸
- ۱-۲-۴-۱- دیدگاه امامیه در مورد مرده بودن صید وقت رسیدن صیاد ----- ۴۸

- ۲-۱-۴-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد مرده بودن صید وقت رسیدن صیاد----- ۴۹
- ۲-۱-۵-۲- غائب نشدن صید در صورت وجود حیات مستقر در آن: ----- ۵۲
- ۲-۱-۵-۱- دیدگاه امامیه در مورد غائب نشدن صید در صورت وجود حیات مستقر در آن:----- ۵۲
- ۲-۱-۵-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد غائب نشدن صید در صورت وجود حیات مستقر در آن: ----- ۵۲
- ۲-۲- شرایط صیاد:----- ۵۴
- ۲-۲-۱- مسلمان یا کتابی بودن صیاد ----- ۵۴
- ۲-۲-۱- دیدگاه امامیه در مورد مسلمان یا کتابی بودن صیاد: ----- ۵۴
- ۲-۲-۱- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد مسلمان یا کتابی بودن صیاد: -- ۵۵
- ۲-۲-۲- ممیز و عاقل بودن صیاد:----- ۵۹
- ۲-۲-۱- دیدگاه امامیه در مورد ممیز و عاقل بودن صیاد:----- ۵۹
- ۲-۲-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد ممیز و عاقل بودن صیاد ----- ۵۹
- ۲-۲-۳- تسمیه ----- ۶۱
- ۲-۳-۱- دیدگاه امامیه در مورد تسمیه:----- ۶۱
- ۲-۳-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد تسمیه:----- ۶۱
- ۲-۳-۳- شروط تسمیه ----- ۶۴
- ۲-۳-۳- دیدگاه امامیه در مورد شروط تسمیه ----- ۶۴
- ۲-۳-۳- دیدگاه مذاهب اهل سنت در مورد شروط تسمیه: ----- ۶۵

- ۶۹-۲-۲-۴- فرستادن سگ و مانند آن از طرف صیاد به قصد صید -----
- ۶۹-۲-۲-۴-۱- دیدگاه امامیه در مورد فرستادن سگ و مانند آن از طرف صیاد به قصد صید: -----
- ۶۹-۲-۲-۴-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد مسائل مربوط به فرستادن سگ و صید با آن -----
- ۶۹-۲-۲-۴-۳- مسائلی در مورد فرستادن سگ و صید با آن: -----
- ۶۹-۲-۲-۴-۱- دیدگاه امامیه در مورد مسائل مربوط به فرستادن سگ و صید با آن -----
- ۶۹-۲-۲-۴-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد مسائل مربوط به فرستادن سگ و صید با آن -----
- ۶۹-۲-۳-۴- شرایط آلت صید -----
- ۶۹-۱-۳-۲- شرایط حیوان صید کننده -----
- ۶۹-۱-۱-۳-۲- دیدگاه امامیه در مورد شرایط حیوان صید کننده: -----
- ۶۹-۲-۱-۳-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد شرایط حیوان صید کننده: -----
- ۶۹-۲-۳-۲- شرایط جمادات و ابزار آلات صید: -----
- ۶۹-۱-۲-۳-۲- دیدگاه امامیه در مورد شرایط جمادات و ابزار آلات صید -----
- ۶۹-۲-۲-۳-۲- دیدگاه مذاهب اهل سنت در مورد شرایط جمادات و ابزار آلات صید: -----
- ۶۹-۳-۲-۳-۲- مسائل مربوط به صید با جمادات و ابزار آلات صید: -----
- ۶۹-۱-۳-۲-۳-۲- متردیه -----
- ۶۹-۲-۳-۲-۳-۲- قطعه قطعه شدن حیوان با آلت صید: -----
- ۶۹- فصل سوم: احکام صید ماهی و ملخ -----

مقدمه	۹۸
۳-۱- دیدگاه امامیه در مورد احکام صید ماهی و ملخ	۹۸
۳-۲- دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت در مورد احکام صید ماهی و ملخ	۱۰۳
نتایج	۱۰۸
پیشنهادات	۱۱۰
فهرست منابع	۱۱۱

مقدمه

بر اساس روایات ائمه (علیه السلام) حرام کردن آن چه خداوند حرام نکرده دروغ بستن به خداوند است زیرا خداوند آن چه را که حرام می داند به تفصیل بیان کرده و حتی ممنوع شده ها را نام برده است، اما تابع آداب و شرایطی است که در فقه یکی از موارد آن صید است که مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. بنابر احکام فقهی، صید حیوان تابع شرایط ویژه است. تذکیه یا ذبح شرعی نیز بیانگر محدودیت هایی در بهره گیری از حیوانات به منظور خوردن است که به اختلاف موارد استعمال آن در حیوانات، معانی مختلفی پیدا می کند.

مثلا تذکیه ی حیوان وحشی خشکی، با آلات صید و تذکیه ی حیوان اهلی با ذبح، شتر با نحر و ماهی خوراکی به زنده خارج نمودن آن از آب محقق می شود.

در روزگار ما کثرت جمعیت و به تبع آن تأمین نیازها گوشتی مردم، اهمیت هر چه بیشتر آشنایی با این موضوع را آشکار می سازد، این موضوع همیشه مورد توجه عموم اهل علم به خصوص فقها بوده است و از گذشته تا به حال تحقیقات زیادی بر روی این موضوع انجام شده است.

در این تحقیق علاوه بر بیان نظرات فقهای امامیه، آراء و نظرات فقهای اهل سنت را نیز مورد بحث و بررسی قرار داده ایم.

و به تبیین نظرات فقها در مورد جواز صید بوسیله ی حیوانات و پرندگان و اشیاء، شرایط صید کردن و همچنین صید ماهی و ملخ پرداخته ایم.

تبیین موضوع:

صید و به تبع آن ذبح و تغذیه از موضوعاتی است که در فقه اسلامی جایگاه ویژه دارند و احکام فقهی فراوان پیرامون آنها مطرح شده است. در فقه اسلامی، صید، ذبح و استفاده از گوشت حیوانات، پرندگان، آبزیان و .. با شرایط خاصی رواست از این رو بر مومنان جایز نیست از این قلمرو پا را فراتر نهند و به گونه ای دل خواه به صید پرندگان، آبزیان و ذبح حیوانات بپردازند و از هر وسیله و راه ممکن آنها را به چنگ آورند.

صید بوسیله ی حیوانات و نیز آلات متعددی صورت می گیرد که محدودیت هایی در شرع برای آن در نظر گرفته شده است.

در این بحث صیاد، حیوان صید شده و وسیله ای که صید با آن صورت می گیرد هر یک، شرایط مخصوص به خود را دارند که در غیر این صورت صید کردن صحیح نخواهد بود، شرایط صید ماهی و ملخ با شرایط صید حیوانات دیگر تفاوت هایی دارد و برای صید آن نیازی به آلت صید نیست.

فقه های مذاهب در برخی از مسائل و احکام صید در آراء و نظراتشان اختلاف دارند و فقه های زیادی به تبیین این اختلاف نظرها پرداخته اند که از جمله ی آنها عبدالرحمن الجزیری و شیخ طوسی می باشد.

اهمیت موضوع

اهمیت بحث صید و تغذیه بر هیچ کس پوشیده نیست. چنان که خداوند در کتاب مقدس ما، آن چه را که در این زمینه حرام کرده است به تفصیل بیان کرده است. بنابراین این بحث در فقه همواره مورد بررسی قرار گرفته و مورد توجه فقها بوده است و بیانگر این مطلب است که صید حیوانات در شریعت ما محدودیت هایی دارد.

مطالعه ی این بحث ها به ما می آموزد که نمی توانیم هر غذایی را به هر وسیله و هر

راهی بدست آوریم و راه و روشهای صید مطابق با خوی لطیف انسانی و در عین حال هماهنگ با برنامه ی منظم هستی می باشد.

اهداف تحقیق

در این تحقیق دو هدف عمده پی گیری شده است: اول: آشنایی با احکام صید که مسأله ی مورد نیاز جامعه است و اهمیت آن بر کسی پوشیده نیست و بی توجهی به آن موجب نادیده گرفتن آیات قرآن و دروغ بستن به خداوند است.

دوم: آشنایی با شرایط و محدودیت های صیاد و حیوان صید شده و ابزار و یا حیوانی که صید به وسیله ی آن انجام می گیرد. که آشنایی با این شرایط موجب آگاهی ما در مورد استفاده از گوشت حیوانات پرندگان و آبزیان می گردد که مصرف گوشت آنها با شرایط خاصی بر مومنان رواست و از هر وسیله ای برای بدست آوردن آن ها نمی توان استفاده کرد. امروزه افراد زیادی برای صید حیوانات به مناطق اختصاص داده شده می روند و خواهان آگاهی از احکام و شرایط آن هستند و گاهی بدون آگاهی دقیق از احکام، حیوانات و پرندگان را صید می کند که این برخلاف موازین اسلام است و باید اطلاعات کافی در این زمینه در اختیار صیادان گذاشته شود و از این که کسی بدون اطلاع از احکام، به این کار پردازد جلوگیری شود.

پرسش اصلی

- نظرات فقهای مذاهب در مورد احکام صید چیست؟

پرسش های فرعی

- ۱- صید با سگ تعلیم دیده چه حکمی دارد؟
- ۲- صید با غیر سگ از حیوانات و پرندگان چه حکمی دارد؟
- ۳- صید با جمادات چه حکمی دارد؟

۴- حیوان صید شده باید دارای چه شرایطی باشد؟

۵- صیاد باید دارای چه شرایطی باشد؟

۶- ابزار و یا حیوانی که صید بوسیله ی آن انجام می گیرد باید چه شرایطی را دارا

باشد؟

۷- صید ماهی و ملخ با صید بقیه حیوانات چه تفاوتی دارد؟

فرضیات

۱- صید با سگ تعلیم دیده مورد اتفاق تمام مذاهب می باشد و در این مسأله بین فقها اختلافی نیست.

۲- در مورد صید بقیه حیوانات و پرندگان نظرات فقها با یکدیگر متفاوت است.

۳- همچنین فقها صید با ابزار و آلات را نیز جایز می دانند و در کیفیت این ابزار اختلافاتی نیز با هم دارند.

۴- صیاد، حیوان صید شده، و حیوان و یا ابزاری که صید بوسیله آن انجام می گیرد هر یک دارای شرایطی می باشند که فقها بر سر بعضی از این شرایط اتفاق و بر سر بعضی اختلاف نظر دارند.

شرایطی که در حیوان صید شده بیان شده این است که: وحشی باشد، ممتنع باشد، ملک غیر نباشد، دارای دندان و چنگال نباشد، در حالی که زنده است صیاد بدان نرسد و در حالیکه حیات مستقر دارد از دید صیاد پنهان نشود.

۵- در صیاد شرط شده است که مسلمان و یا کتبی باشد، ممیز و عاقل باشد، و همچنین بسم الله بگوید و سگ و مانند آن را برای صید کردن بفرستد.

۶- در حیوان فرستاده شده شرط است که تعلیم دیده باشد و اینکه از طرف صیاد فرستاده شود و ابزار صید نیز باید به تیزیش برخورد کند و آلت صید، حیوان را معجروح کند و

خونش را بریزد.

۷- تذکيه ماهی و ملخ به زنده خارج نمودن آن از آب است.

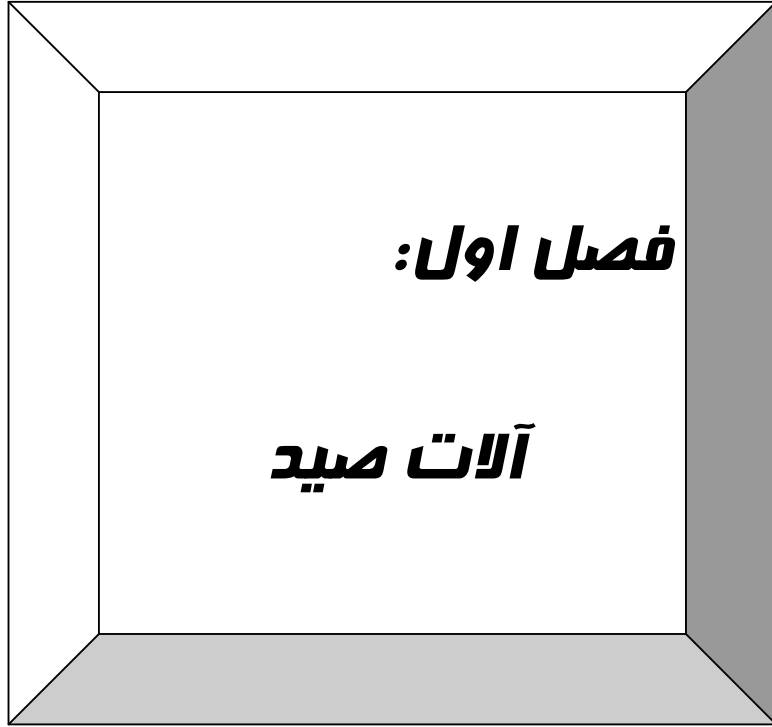
پيشينه انجام کار:

در جوامع فقهی، باب صيد و ذباحه وجود دارد و در کتابهای فقههای شیعه و اهل سنت کتاب صيد و ذباحه بابی از ابواب فقهی است و برخی از فقها نیز به صورت تطبیقی نظرات فقههای شیعه و اهل سنت را مورد بررسی قرار داده اند.

در زمینه موضوع این تحقیق پایان نامه و یا مقاله ای نوشته نشده است البته چنان که گفتیم در کتب فقهی مطالبی در این زمینه آمده است اما در تحقیق حاضر با انسجام بیشتری به این بحث پرداخته شده است.

روش تحقیق

در این تحقیق همانند موضوعات مشابه در حوزه ی علوم انسانی و اسلامی، از روش کتابخانه ای و تطبیقی استفاده شده است.

مقدمه:

در این فصل در مورد چیز هایی که صید کردن با آن جایز است بحث شده است . بخش اول در مورد جواز شکار با حیوانات و پرندگان درنده مثل پلنگ و یوزپلنگ و شاهین و باز و... است و بخش دوم در مورد جواز شکار با جمادات مثل سنگ و چوب و... است که در هر بخش نظرات فقهای مذاهب اربعه نیز آمده است .

۱-۱- صید با درندگان :

شکار با حیواناتی که تحت تعلیم انسان قرار می گیرند جایز است اما در مذاهب خمسسه بر سر این موضوع اختلاف است فقهای امامیه تنها صید سگ را جایز می دانند اما مذاهب چهارگانه اهل سنت صید درندگان غیر از سگ را نیز جایز می دانند که به بررسی آن می پردازیم:

۱-۱-۱- دیدگاه امامیه در مورد صید با درندگان:

۱-۱-۱-۱- سگ تعلیم دیده:

صید کردن به وسیله درندگان ، چه از پرندگان درنده و چه از حیوانات درنده جایز نیست، مگر سگی که تعلیم دیده است^۱، دلیل ما در این مورد آیه و روایات است:

الف- آیه: (وما علمتم من الجوارح مکلبین تعلمونهن^۲؛ و نیز صیدی که به سگان شکاری آموخته اید حلال شده است که به آنها آنچه خدا آموخته است می آموزید).

^۱- ابو جعفر بن محمد بن حسن ، طوسی، المیسوط فی الفقه الامامیه، چاپ سوم، تهران، المكتبة لاهیا الانار الجعفریه، ۱۳۸۷ ، ج ۶، ص ۲۵۶ و زین الدین بن علی بن احمد ، عاملی [شهید ثانی]، مسالک الافهام الی تنقیح شرایع الاسلام، چاپ اول، قم، مؤسسه معارف الاسلامیه، ۱۴۱۳، ج ۱۱، ص ۴۰۶. و ابن براج قاضی، عبدالعزیز نحیر، طرابلسی، المهذب، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۶ هـ ق، ج ۲، ص ۴۳۵.

^۲- ماده ۴۱.

ب- روایات:

۱- از پیامبر (صلی الله علیه وسلم) نقل شده است، که به عدی ابن حاتم فرمود: (اذا ارسلت کلبک المعلم، و ذکرک اسم الله علیه، فکل^۱؛ هنگامی که سگت را فرستادی و اسم خدا را بر آن بردی از صید استفاده کن). ۲- روایتی صحیح از ابو عبیده حذاء آمده است که: (سألت أبا عبدالله علیه السلام عن الرجل یسرح کلبه المعلم و یسمی اذا سرحه، فقال: یأکل مما امسک علیه و إن أدركه وقد قتله^۲؛ از ابا عبدالله در مورد مردی که سگش را رها می سازد و هنگام رها ساختن نام خدا را می برد، سؤال کردم پس فرمود: از آنچه برای او نگاه داشته می خورد هر چند به او برسد و او صید را کشته باشد).

۱-۱-۱-۲- درندگان تعلیم دیده غیر از سگ:

صید کردن با حیواناتی مثل پلنگ و یوزپلنگ و باز و غیره حلال نیست^۳ اما می توان حیوان ممتنع را به وسیله ی آن غیر ممتنع کرد، و حیوانی که که به وسیله ی آن صید شود حلال نخواهد بود، مگر این که به آن برسیم و آن را تذکیه کنیم.^۴ دلیل ما در این مورد اجماع فقها و روایات متعدد می باشد.

الف- اجماع:

بنابراین شکار کردن فقط به سگ تعلیم دیده اختصاص دارد و این در میان قدما و معاصرین فقهای امامیه مشهور است و امکان ادعای تحصیل اجماع در آن می باشد، بلکه

^۱ - محمد تقی، علامه مجلسی، بحار الانوار، چاپ اول، بیروت-لبنان، مؤسسه الوفاء بیروت، ۱۴۰۴، ج ۶۲، ص ۲۸۰.

^۲ - ثقة الاسلام کلینی، الکافی، چاپ چهارم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵، ج ۶، ص ۲۰۳.

^۳ - محقق نجم الدین جعفر بن حسن، حلی، شرائع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، چاپ دوم، مؤسسه اسماعیلی، ۱۴۰۸ هـ ق، ج ۳، ص ۱۵۴.

^۴ - عبدالرحمن الجزیری، سید محمد، غروی، مازح یاسر، الفقه علی المذاهب الاربعه و مذهب اهل بیت، چاپ اول، بیروت-لبنان، دارالثقلین، ۱۴۱۹، ج ۲، ص ۵۹.

درانتصار^۱، خلاف^۲، الغنیة^۳، السرائر^۴ و مبسوط^۵ و مسالك^۶ نیز اجماع بر آن وجود دارد.

ب- روایات

اضافه بر آن نصوص مستفیضه ای بر آن بین اصحاب قدیم و حدیث معمول است، مثل

۱- خبرابی بکر حضرمی که در کافی^۷ و تهذیب^۸ و تفسیر علی بن ابراهیم^۹ از ابی عبدالله

(علیه السلام) روایت شده است: «سأله عن صيد البزاة و الصقور و الكلب و

الفهد؟ قال: لا تأكل صيد شیء من هذه إلا ما ذكيتموه إلا كلب المكلب، قلت: فإن قتله، قال: كل

، لأن الله عز وجل يقول و ما علمتم من الجوارح مكلیب فكلو مما امسكن علیکم و اذكروا

اسم الله علیه^{۱۰}؛ از او در مورد صید بازها و سگ و یوزپلنگ سؤال کردند؛ فرمود: صید چیزی از

این ها را نخور مگر این که آن را تذکیه کنی غیر از سگی که تحت تربیت شما قرار گرفته

است، گفتم: اگر صید را بکشد، فرمود: بخور، برای این که خدای عز وجل می فرماید: و آن چه

از سگان شکاری تعلیم داده اید پس از آن چه برای شما نگاه داشته اند بخورید و نام خدا را بر

آن ذکر کنید^{۱۱}، و اضافه شده بر آن که همه حیوانات صید را برای خود نگاه می دارند مگر

سگ های تعلیم دیده که آنها برای صاحبانشان نگاه می دارند.

۱- مرتضی شریف، علی بن حسین موسوی، انتصار فی انفراد الامامیه، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۵، ص ۳۹۶.

۲- ابوجعفر محمد بن حسن، طوسی، الخلاف، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۷، ج ۶، ص ۱۰.

۳- ابن زهر، حلبی، حمزة ابن علی، حسینی، غنیة النزوع الی علمی الاصول والفروع، چاپ اول، قم، مؤسسه امام صادق (علیه السلام)، ۱۴۱۷، ص ۳۹۴.

۴- ابن ادریس، حلی، السرائر حاوی التحریرات، چاپ دوم، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۰، ج ۳، ص ۸۲.

۵- ابوجعفر بن محمد بن حسن، طوسی، المبسوط فی الفقه الامامیه، ج ۶، ص ۲۵۶.

۶- زین الدین بن علی بن احمد، عاملی (شهید ثانی)، ج ۱، ص ۴۰۶.

۷- ابوجعفر محمد بن یعقوب، کلینی، ج ۶، ص ۲۰۴.

۸- ابوجعفر بن حسن، شیخ طوسی، التهذیب الاحکام، چاپ چهارم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵، ج ۹، ص ۲۴.

۹- علی بن ابراهیم ابن هاشم، قمی، تفسیر قمی، قم، مؤسسه دارالکتاب، ۱۴۰۴، ج ۱، ص ۱۶۲.

۱۰- محمد حسن بن باقر، نجفی (صاحب الجواهر)، جواهر الکلام، بیروت-لبنان، دارالاحیاء التراث العربی، بی تا، ج ۳۶، ص ۸.

۱۱- ابوجعفر محمد بن یعقوب، کلینی، ج ۶، ص ۲۰۳.

۲- همچنین از امام (علیه السلام) در حدیث آمده (لیس شیء مكلب الا الكلب^۱؛ چیزی تحت تعلیم قرار نمی گیرد، مگر سگ).

۳- در خبر زراره از امام (علیه السلام) آمده است که فرمودند:

«و أما خلاف الكلاب مما یصیده الفهود و الصقور و أشباه ذلك فلا تأكل من صیده إلا ما أدرکت ذكاته، لأن الله عز و جل قال مُكَلِّبِينَ، فما كان خلاف الكلاب فلیس صیده بالذی یؤكل، إلا أن تدرک ذكاته^۲؛ و اما برخلاف سگ ها از آن حیواناتی که آن ها را یوز پلنگ ها و بازها و شبیه آن صید می کنند از صیدشان خورده نمی شود مگر چیزی که به آن برسیم و آن را تذکیه کنیم به دلیل گفته ی خداوند که فرمود: «الجوارح مکلبین^۳»، پس آن چیزی که غیر سگ باشد صیدش خورده نمیشود مگر اینکه به آن برسیم و آن را تذکیه کنیم».

۱-۱-۱-۳- نصوص معارض ورد آن :

در بین فقهای امامیه عده ی معدودی با عقیده عموم مخالفت کرده اند و نظر متفاوتی را ارائه داده اند و دلایل خود را بیان نموده اند ولی نظرات آن ها رد شده است .

الف- نصوص معارض

از جمله ی مخالفین ابن عقیل است که صید درندگان تعلیم دیده که غیر از پرندگان درنده هستند، مثل یوز پلنگ و پلنگ و غیر آن دو را مباح می داند، اگر چه برای تذکیه به آن نرسیم ولی دلیلی بر این قول ابن عقیل پیدا نشده است.

۱- عقیده حسن ابن عقیل برای عموم آیه « ما علمتم من الجوارح مکلبین^۴ » و

خصوص صحیحه احمد ابن محمد بن ابی نصر است^۵، که گفت: «سألت أبا الحسن علیه

^۱ - همانجا.

^۲ - ابوجعفر محمد بن یعقوب، کلینی، ج ۶، ص ۲۰۵.

^۳ - مائده، ۴.

^۴ - ابوجعفر محمد بن یعقوب، کلینی، ج ۶، ص ۲۰۵.

^۵ - شهید ثانی، ج ۱۱، ص ۴۰۸.

السلام عما قتل الكلب و الفهد، قال: قال أبو جعفر عليه السلام: الكلب و الفهد سواء^۱؛

زکریا ابن ادم از ابا الحسن (علیه السلام) در مورد آن چیزی که سگ و یوزپلنگ آن را می کشد سوال کرد: پس گفت: جعفر بن محمد (علیه السلام) فرمودند: یوزپلنگ و سگ مساوی است».

پس بنا بر عقیده ما اگر با غیر سگ مثل پلنگ و یوزپلنگ یا غیر آن دو از حیوانات صید کند حلال نیست، اگر چه تعلیم دیده باشد مگر آنچه به آن برسد و تذکیر کند، اگر بوسیله باز و عقاب و غیر آن از پرندگان درنده صید کنند نیز همچنین است، چه تعلیم دیده باشند چه تعلیم ندیده باشد. ۲- البته در تعدادی از نصوص صید کردن به وسیله پرندگان شکاری مثل باز حلال شمرده شده است^۲، مثل خبر ابی مریم انصاری که گفت: «سألت أبا جعفر (علیه السلام) عن الصقورة و البزاة من الجوارح هی؟ قال: نعم هی بمنزلة الكلاب؛ از ابا جعفر در مورد بازهای درنده سوال کردم؟ فرمود: بله آن ها به منزله ی سگ ها هستند».

۳- خبر عبدالله ابن خالد نصر مدائنی: «جعلت فداک البازی إذا أمسک صیده و قد

سمى علیه فقتل الصيد هل یحل أکله؟

فکتب علیه السلام بخطه و خاتمه: إذا سمیت أکلته^۳؛

فدایت شوم، هنگامی که باز صیدش را نگاه دارد و اسم خدا بر آن برده شود و صید کشته شود آیا خوردنش حلال است؟

پس امام با خط و مهرش نوشت: هنگامی که اسم خدا را بردی از آن استفاده کن، و

علی ابن مهزیار گفت نوشته را خواندم».

^۱ - ابو جعفر محمد بن حسن، طوسی، ج ۹، ص ۲۶.

^۲ - صاحب جواهر، ج ۳۶، ص ۹۸ و ۱۰.

^۳ - ابو جعفر محمد بن حسن، طوسی، التهذیب، ج ۹، ص ۳۱.